

TILLVERKNING AV FNÖSKE OCH TÄNDE AV LUMP förhandsuppgift

TILLVERKNING AV FNÖSKE

Åldersgrupp: spejare, explorers och rovers

Mängd: den mängd fnöske som fås av en ticka (en slags trädsvamp som växer på trädstammen) per lägerpatrull

Tillbehör: en levande fnöskticka, en kastrull, 10 l vatten, 1 dl aska av björkved eller 2-3 msk matsoda, en gummiklubba eller en klabb som är täljd slät

Lösgör tickan från trädet och ta bort det hårda gråa skalet och lagret med små rör. En levande ticka känner man igen på det fuktiga lagret av rör som finns på tickans undre sida; det blir en rand kvar ifall man skrapar den med nageln. Rörlagret kan vara lättare att få bort om du skär tickan vertikalt itu. Ifall tickan har hunnit torka kan det också vara lättare om du blöter den en stund i vatten. Fnösket görs av den läderaktiga inre biten som blir kvar då du tagit bort skalet och rörlagret.

Koka fnösket 15 minuter i en tjock smet bestående av vatten och askan från björkveden. Alternativt kan du låta fnösket stå i blöt i minst två dygn. Använd då antingen en lösning som består av en liter vatten och aska av björkved eller en liter vatten och matsodan. Var försiktig att inte lösningen kommer i kontakt med dina ögon.

Skölj sedan fnösket väl, kläm bort vattnet och låt den torka lite. Mjuka upp det fuktiga fnösket genom att klubba det, börja med mjuka slag. Du kan också använda en kavel för att forma fnösket. Ifall fnösket är väldigt tjockt kan du blöta det i vattnet emellanåt och sedan fortsätta klubbbandet. Målet är att få en jämntjock bit fnöske som är ca 3mm tjockt.

Lägg fnösket på tork och tova det försiktigt med fingrarna då det börjar torka. Resultatet blir ett brunaktigt fnöske som är lika mjukt som sämskinn. Fnösket börjar lätt glöda av gnistor. När fnösket glöder kan du använda det för att få eld på tände. Till en tändning räcker det med en bit fnöske som är lika stor som en nagel. En hel ticka räcker således till fnöske för flera gånger.

Källor och mera information:

1. Retkeilijän Erätaidot osa I, Björn "Nalle" Corander, Lohjan Offset 1995, ISBN 952-90-5258-8, 3. painos
2. Suuri retkeilykirja, Olli Aulio, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2008, ISBN 978-951-20-6793-0, 9. painos
3. http://www.metsavastaa.net/tulen_teko_esihistoriilliseen_tapoon

TILLVERKNING AV FNÖSKE OCH TÄNDE AV LUMP

förhandsuppgift

TILLVERKNING AV TÄNDE AV LUMP

Åldersgrupp: spejare, explorers och rovers

Mängd: 20 bitar tände av lump/lägerpatrull

Tillbehör: en 10 x 10 cm stor bit av ett 100 % bomullstyg t.ex. ett gammalt lakan, jeans eller T-skjorta, sax, en liten metallburk med lock (t.ex. en godis- eller teburk), en spik, hammare, trangia och sinol, tändstickor, en tång, ett underlag som tål hetta och inte börjar brinna, en rulle aluminiumfolie, handskar med vilka du kan hålla i en brännhet metallburk, en släckningsfilt (för den händelse att eldsvåda uppstår)

Klipp tyget i 2 x 2 cm stora bitar, gör minst 20 bitar. Slå ett hål med spiken i metallburken så att de gaser som bildas vid upphettningen kommer ut ur burken. Förkolnandet går bättre i en liten än i en stor burk.

Gör de nästa stegen utomhus. Sätt tygbitarna i burken och stäng locket ordentligt. Värm burken exempelvis över trangians brännare. Om en stund börjar det komma rök ur det lilla hålet på burken.

När det inte längre röker ur burken flyttar du försiktigt burken över på underlaget som tål hettan och släcker brännaren. Täck burken med aluminiumfolie medan burken svalnar så att kolen inne i burken inte får syre. Öppna locket först då burken är sval. Om du öppnar burken tidigare kan tyget fatta eld och då blir du tvungen att börja om.

Det färdiga tändet är svart och används som tände på samma sätt som fnöske, d.v.s. målet är att få tändet att börja glöda av gnistor. Du kan prova med en tändsticka ifall du får en bit förkolnad lump att börja glöda.